

УДК 159.9.946.4:7.041]:75(4)

DOI <https://doi.org/10.32782/facs-2025-4-31>

Микола БОЛЮХ

викладач кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва навчально-наукового інституту мистецтв, Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», вул. Івана Банка, 3, м. Полтава, Україна, 36003

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-4249-3104>

Бібліографічний опис статті: Болюх, М. (2025). Особливості психологічної трактовки людини в мистецтві європейського живопису. *Fine Art and Culture Studies*, 4, 253–258, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2025-4-31>

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ТРАКТОВКИ ЛЮДИНИ В МИСТЕЦТВІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЖИВОПИСУ

Метою статті є дослідження і обґрунтування психологічних трактувань людини в різних художніх стилях європейського живопису, зміна і динаміка розвитку візуальних трактувань персонажа. В статті аналізується зв'язок різноманітних стилів живопису із соціальними практиками на протязі історичного розвитку європейської культури: як пов'язані культура в соціумі, в тому числі, в мистецтві, з формуванням особистості, індивідуальності людини; зв'язок стилів і видів живопису із психологічними особливостями споживача образотворчого мистецтва, глядача живописних творів різних стилів.

Мистецтво є унікальним механізмом розвитку особистості людини, яке формує її світогляд, створює глибоку, динамічну, емоційну картину світу, це особливо актуально в такій молодій державі, як Україна. Тільки всестороння, естетично розвинута в широкому сенсі людина культури, і є гідним громадянином і патріотом.

Методологія. В статті досліджується зв'язок, існуючий між різноманітними стилями живопису і психологічними особливостями людей, які цікавляться мистецтвом. Досліджується рівень зв'язку між зацікавленістю в мистецтві різноманітних стилів європейського живопису, а саме, стилем Ренесансу, Барокко, Класицизму, Імпресіонізму, Реалізму і т.п., різноманітних форм модернізму, в тому числі, Абстракціонізму, Сюрреалізму та сформованими індивідуальними життєвими практиками глядача. Акцентується на зацікавленості реципієнтів (враховуючи соціальні, політичні, побутові і т.п. фактори) в основних стилях живопису, таких, як, релігійний, ренесансний, барочний, класичний, реалістичний, абстрактний, сюрреалістичний і т.п.

Висновки. Розвиток мистецтва європейського живопису по-різному психологічно трактував персонажів картин: від містично-релігійного трактування до романтичного, від споглядально класичного до миттєво імпресіоністичного, і навіть, сюрреалістичного. Виявляється, що уподобання живопису різних стилів пов'язане з результатом розвитку суспільства, життєвого досвіду людини, індивідуальних практик і психологічних особливостей глядача.

Ключові слова: стилі живопису, психологія людини, епоха, мистецтво, художньо-естетичні цінності, індивідуальні особливості людини.

Mykola BOLYUKH

Lecturer at the Department of Fine and Decorative and Applied Arts of the Educational and Research Institute of Arts of the State Institution "Luhansk National University named after Taras Shevchenko", 3 Ivan Banka str., Poltava, Ukraine, 36003

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-4249-3104>

To cite this article: Bolyukh, M. (2025). Osoblyvosti psykhologichnoi traktovky liudyny v mystetstvi yevropeiskoho zhyvopysu [Features of the psychological interpretation of humans in the art of european painting]. *Fine Art and Culture Studies*, 4, 253–258, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2025-4-31>

FEATURES OF THE PSYCHOLOGICAL INTERPRETATION OF HUMANS IN THE ART OF EUROPEAN PAINTING

The purpose of the article is to study and substantiate the psychological interpretations of a person in different artistic styles of European painting, the change and dynamics of the development of visual interpretations of the character. The article analyzes the relationship of various styles of painting with social practices throughout the historical development

of European culture: how culture in society, including art, is related to the formation of personality, human individuality; the relationship of styles and types of painting with the psychological characteristics of the consumer of fine art, the viewer of paintings of various styles.

Art is a unique mechanism for the development of human personality, which shapes one's worldview, creates a deep, dynamic, emotional picture of the world, and this is especially true in such a young country as Ukraine. Only a well-rounded, aesthetically developed person of culture in a broad sense is a worthy citizen and patriot.

Methodology. *The article examines the relationship between different styles of painting and the psychological characteristics of people interested in art. The level of connection between the interest in art of various styles of European painting, namely, Renaissance, Baroque, Classicism, Impressionism, Realism, etc., various forms of modernism, including Abstractionism, Surrealism and the formed individual life practices of the viewer is investigated. Emphasis is placed on the recipients' interest (taking into account social, political, domestic, etc. factors) in the main styles of painting, such as religious, Renaissance, Baroque, classical, realistic, abstract, surrealist, etc.*

Conclusions. *The development of the art of European painting has psychologically interpreted the characters of paintings in different ways: from mystical and religious interpretation to romantic, from contemplative classical to instantly impressionistic, and even surrealist. It turns out that the preference for different styles of painting is related to the result of the development of society, human life experience, individual practices and psychological characteristics of the viewer.*

Key words: *painting styles, human psychology, era, art, artistic and aesthetic values, individual characteristics of a person.*

Актуальність теми. Живопис як вид мистецтва існує для того, щоб передавати через зображення емоції почуття думки, передачі індивідуального людського досвіду. Перевагою живопису є те, що зовнішній світ тісно пов'язаний з внутрішнім змістом. Отже, необхідно встановити зв'язок психологічних якостей людини індивідуальних особливостей її, життєвого досвіду з конкретними стилями і видами живопису і які життєві поведінкові особливості при цьому виникають.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Живопис і його зв'язок з психологічною трактовкою людини, а також особливості сприйняття різних стилів живопису глядачами з певними психологічними установками досліджує багато науковців, а саме Титаренко Л., Дроздова М., Мартинюк Ю., Питлюк-Смеречинська О., Скаканді Ю. та інші. Особливо ґрунтовні праці Мартинюк Ю., яка ґрунтовно і послідовно досліджує зв'язок психології і мистецтва, особливості сприйняття живопису як результат життєвого шляху особистості, характер зацікавленостей в різних стилях живопису.

Більш глибоке уявлення про рівень досліджень зв'язку образотворчого мистецтва, живопису і його стилів з психологією можна побачити в наукових статтях Клименко В., Кулка І., Дроздова М.

Втім, сучасний рівень українських досліджень в цій проблематиці недостатньо вивчений, це спонукало до написання даної статті.

Мета дослідження: проаналізувати і класифікувати особливості стилів живопису і психологічної трактовки персонажів. В статті

досліджуються характер життєвих практик, уподобань, зв'язків людини з різними стилями і видами живопису.

Виклад основного матеріалу дослідження. В будь-якому суспільстві важливим є існування естетичних і художніх практик в розвитку спільноти. Це особливо актуально для молодих постколоніальних спільнот, в тому числі, і України. Кожне покоління, кожна епоха внесла свій вклад у формування системи моральних цінностей людини та суспільства в цілому. Це відображено у відповідних стилях мистецтва. Стили та напрямки в живописі, як і в інших видах образотворчого мистецтва, дуже різноманітні і багатогранні (Мартинюк Ю.О., 2020).

Твори художників, незалежно від їх бажань, в той чи інший час відносяться до того чи іншого стилю в живописі, при цьому всі епохи і покоління художників формують систему духовних моральних цінностей, як суспільства, так і конкретної особистості.

В історії європейської культури це зафіксувалось в існуванні різноманітних стилів мистецтва. В одному з ключових видів культури – живопису на протязі всього історичного розвитку існують різноманітні напрямки, індивідуальні творчі практики, які зафіксовані як стилі. Кожен стиль живопису включає в себе систему пов'язаних прийомів, засобів, які повинні досягати максимальної художньої виразності, демонструвати певний світогляд, (релігійний, науковий, інтуїтивний і т. п.) ідеології, які існують в суспільстві в конкретну історичну епоху.

Однією з основних задач художника на всьому протязі існування мистецтва є відображення

психології, емоцій внутрішнього світу людини. Отже, завданням художника для передачі на полотні різноманітних станів емоцій почуттів людини є постійне спостереження за людиною і її оточенням.

У живопису картина внутрішнього світу людини відбивається найчастіше. Формування певних психологічних особливостей – бажань, мотивів, інтересів, рівня розвитку культури – є складним і тривалим процесом, який залежить від самої людини та суспільства. З огляду на зазначене можливе становлення чи якісна зміна ціннісних орієнтацій за допомогою засобів мистецтва (Титаренко Т., 2003).

Отже, необхідним є встановлення зв'язку між типовими психологічними, поведінковими практиками людини і зацікавленістю певними живописними стилями в ту чи іншу епоху розвитку суспільства.

Вплив мистецтва на особистість людини має унікальне значення.

Він пов'язаний з різними факторами особистісними, психологічними, ситуаційними. Існують такі види життєвих стратегій особистості: релігійний, ренесансний, барочний, класицистичний, імпресіоністичний – постімпресіоністичний, модерністський, сюрреалістичний, абстрактний. Для розуміння психологічних особливостей людини, виражених через різні стилі живопису, найважливішим жанром був портрет, який міг бути офіційний, побутовий, інтимний, героїчний і т.п. Втім, це виявлялось і в інших жанрах живопису від історичного до міфологічного.

1. Особливості психологічних характеристик персонажа в різних стилях живопису в європейській культурі.

Фаюмський портрет. Явищем античної культури став фаюмський портрет. Автори посмертних портретів використовували прекрасний рисунок, вміло володіли кольором, давали точні психологічні характеристики персонажам. Вони на багато сторіч випередили свій час.

Середньовічний живопис. Мистецтво живопису в цей період має насамперед релігійну спрямованість. Релігія, не зважаючи на конфесійну неоднорідність, пронизує практично всі види духовного життя, і це також включає образотворче мистецтво у всіх його проявах. При цьому художники в Середньовіччі не стільки намагалися показати психологію

персонажів, скільки виокремлювали духовність, релігійність в своїх творах, навіть в портретах конкретних людей переважала стилізація, узагальнення.

Ренесанс. Визначне явище світової культури, як стиль мистецтва орієнтувався на спадщину античності і гуманізму. Зародився в Італії в XIV ст. і стверджував велич людського потенціалу красу і гідність особи. Назвичайно важливу роль мав портрет, в якому досягаються небачені висоти глибини і психологізму.

Цей період світової культури є одним із найвидатніших проявів світової культури, він породив справжніх титанів.

Це в першу чергу стосується таких авторів, як Рафаель, Мікеланджело, і особливо, Леонардо да Вінчі. Якщо тільки врахувати «Афінську школу» Рафаеля, «Сікстинську капеллу» Мікеланджело, «Таємну вечерю» Леонардо з їх надзвичайними психологічними характеристиками персонажів, то це вже робить їх авторів одними з найвизначніших художників в історії. В цих та інших творах вони передали прояви сильних почуттів, емоцій, психологічних конфліктів.

В подальшому потроху спадає гуманістичний пафос творів, живописці починають більшу увагу приділяти декоративності, зовнішнім проявам за рахунок глибини і психологізму персонажів. Видатними майстрами в цей час були Тіціан, Тінторетто, Веронезе. В їх творах поряд з життєрадісними, життєстверджуючими героями також присутні складні суперечливі, психологічно неоднозначні персонажі.

Бароко. В цьому стилі сюжети живопису пов'язані з історичним, міфологічним і біблійним жанрами. Центром уваги художників була людина, задоволена життям у всій її повноті. Людина зображувалася з яскравою виразністю, фантазійністю, контрастністю. Людина Бароко, як правило, сильна і щаслива людина.

Одним із найбільших реформаторів живопису був Караваджо, який повернув натуралізм у живопис, який за рахунок контрастності, емоційності, динамізму засобами світлотіні максимально акцентує психологію персонажів. Ель Греко в пошуках психологічної виразності стилізує зображення персонажів і доводить їх до стадії екстазу. Один із найбільших живописців в історії Веласкес досягає неймовірної психологічної виразності людини від дитини до старого, від простолюдина до короля. Неймовірний

перехід від гедоністичних ранніх робіт до трагічних і глибоких зробив великий Рембрандт, один з найбільших художників-психологів світового живопису. Рембрандт напротязі свого життя писав автопортрети, в яких глибоко відобразив свій духовний розвиток.

Стиль Рококо. Героями картин художників, особливо у Франції, в цей період були кавалери і дами, пастухи і пастушки в ідеальному середовищі. Художники фокусувалися не так на психології персонажів, як на їх пристрастях, любовних стосунках, еротичі і т.п. Це так званий «дамський стиль». Видатні майстри цього стилю Ж.-Б. Грез, Д. Тьєпкло, А. Ватто, Ф. Буше писали прекрасні жіночі портрети з підкресленою чуттєвістю, еротизмом, не акцентуючи на більш складних психологічних станах.

Класицизм був наступним етапом розвитку європейської культури, в т.ч. живопису. Один із теоретиків класицизму Н. Буало висунув принцип раціоналізму, підпорядкованості загальному – особистого, пристрастей – розуму, дисципліни, єдності місця, часу і дії. Н. Пусен, К. Лорен, Ж.-Л. Давід, Т. Гейснборо – найбільш яскраві представники цього стилю в Європі, герої їх творів сильні, глибокі особистості.

В українському живопису епохи класицизму найбільш яскраво був представлений жанр портрету, особливо в творчості таких майстрів, як Д. Левицький, В. Боровіковський, А. Лосенко, які в своїх портретах поєднували урочистість, парадність, значущість, демонстративність з глибоким психологізмом.

Романтизм став наступним етапом розвитку європейського живопису. В психологічній характеристиці своїх персонажів художники романтики акцентували такі якості, як напружене внутрішнє життя, унікальність кожної людини, її динамізм. Е. Делакруа, Ф. Гойя, Т. Жеріко, Д. Констебл,

К. Брюллов, О. Кіпренський, В. Тропінін підняли цей напрямок на надзвичайну мистецьку висоту. Популярним став автопортрет, учень К. Брюллова Т. Шевченко майже все своє життя писав автопортрети, які створюють унікальну психологічну галерею його життя.

Реалізм в мистецтві передає правдиве, психологічно глибоке відтворення дійсності засобами живопису. Видатні майстри реалісти максимально достовірно відображають глибини людської психіки. Про один із портретів

В. Серова навіть писали, що він більш правдивий, ніж людина в житті. Глибоке проникнення в людську психіку досягли художники-реалісти від Г. Курбе, А. Цорна, Я. Матейка, В. Серова, М. Фешина до українців І. Репіна, О. Мурашка, Ф. Кричевського, Т. Яблонської та інших.

Імпресіонізм як напрямок живопису звертається виключно до позитивних і світлих сторонах життя. Художники-імпресіоністи зосереджували свою увагу переважно на формальних якостях живопису. О. Ренуар в трактовці своїх персонажів акцентував не на психології, а на візуальних якостях людини: освітленні, грі відтінків кольору, декоративності. Але і в роботах імпресіоністів психологічна розробка персонажів передавала ледь помітні зміни в стані людини. Своєрідний психологізм персонажів був присутній в роботах К. Моне, Е. Мане, О. Ренуара, Б. Моризо, І. Труша, М. Бурачека.

Постімпресіонізм. В останній третині XIX ст. неокласицизм, академічний живопис, мистецтво прерафаелітів і пошуки образів у мистецтві Відродження і, навіть імпресіонізм, вичерпали себе. В живописі П. Гоген, П. Сезан, і особливо, В. Ван Гог, знову повертаються до психології, шукають і знаходять нові виразні засоби для цього, створюють глибокі психологічні портрети сучасників. Надзвичайно яскравими в психологічному плані є серія автопортретів В. Ван Гога.

Сюрреалізм. Художники цього напрямку основою своєї творчості вважали не зовнішню об'єктивну реальність, а фантазії, сновидіння, мрії, галюцинації. Дійсність втрачала логіку, перетворюючись на хаос. Відкриття вчених, особливо З. Фрейда, К. Юнга в галузі дослідження підсвідомості сприяли цьому напрямку мистецтва. Видатними майстрами сюрреалізму в живопису стали С. Далі, Р. Магритт, Ж. Миро, М. Ернст. Вони зробили переворот у стосунках людської психіки з реальною дійсністю. Існує зв'язок між поціновувачами сюрреалізму і схильністю до перетворень в житті, можливістю уявляти нове, неіснуюче – майбутнє.

Видатні майстри епохи модернізму шукали нових засобів психологічної виразності персонажів. П. Пікассо пройшов шлях від реалізму до кубізму, стилізації людини в стилі архаїки, до абстракції. Свій вклад в психологічне зображення людини внесли Г. Клімт, Е. Мунк, А. Модільяні, Е. Шиле, Г. Грос. Вони в своїх

картинах, в діапазоні від декоративності до еротизму, досліджуючи в живопису людську психіку, максимально виразно, створили кожен по-своєму такий стиль, як експресивний модернізм.

Абстракціонізм – це стиль, в якому художники відмовляються від зображення реальних форм, предметів і людини, коли кольорові плями, лінії, форми і т.п. спрямовують глядача бачити те, що приховане за реальністю. Цей стиль живопису орієнтований на філософське осмислення світу. К. Малевич, В. Кандинський через показ безпредметного розширювали свідомість людини, демонстрували те, що знаходиться за межею реальності. Абстрактний живопис по-новому зображує людську психіку, спонукає до багатозначності, фантазійності.

Сучасному живопису, як європейському, так і тісно пов'язаному з ним північно-американському, притаманна різноманітність рухів, шкіл, напрямків. В такому напрямку, як поп-арт, абстрактний експресіонізм, постмодернізм художники Е. Воргол, Р. Ліхтенштейн, Д. Хокні, Ж.-М. Баскія на протигагу модернізму акцентують психологію людини, якій притаманні відсторонення, іронія, скепсис, критичність, спрощення, звернення до архаїчних, навіть дитячих інтонацій.

Надзвичайно важливу «революційну» роль в процесі розвитку образотворчого мистецтва зіграло виникнення і розвиток фотографії з середини 19 ст. Так як протокольні, технічні, офіційні, ділові зображення людини взяла на себе фотографія, художник-живописець зосереджував свою увагу на суб'єктивному погляді, підкресленому психологізму, несподіваній формі. Це сприяло подальшому розвитку сучасного живопису.

2. Зв'язок стилів живопису і різноманітними типам глядачів і їх психологічним характеристикам. Мистецтво живопису існує в декількох іпостасях. З одного боку фізичний об'єкт картина, розпис, художник як творець, з іншого боку глядач як споживач мистецтва. Проаналізуємо, як пов'язані особливості і стилі живопису з психологією тих, хто сприймає мистецтво. Існує певний зв'язок між психологічним статусом сучасної людини і її уподобаннями певним стилям образотворчого мистецтва, зокрема, живопису. Цей зв'язок формується на протязі розвитку особистості і реалізується в життєвих сценаріях таких, як релігійний,

ренесансний, класичний, барочний, імпресіоністичний, сюрреалістичний та абстрактний життєві сценарії.

Релігійний стиль життя в психологічному відношенні характеризується такими рисами, як віра в потойбічне, довіра до авторитетів, ієрархічність, традиційність, консервативність.

Ренесансний стиль життя характеризується такими психологічними особливостями людини, як гармонійність, впевність в собі, широка культурна освіченість, динамічність, віра в нескінченність людського і творчого потенціалу.

Класичний стиль життя відзначається певними особливостями психіки людини, для яких характерна логічність, раціональність, структурність, дотримання існуючих в суспільстві правил, канонів.

Барочний стиль життя характеризується такими психологічними якостями, як демонстрація власної гідності, сили, емоційності, успішності. Людям барочного стилю життя притаманне прагнення до пишноти, бравурності, парадності, демонстративності.

Імпресіоністичний стиль життя характеризується такими особливостями психіки: емоційність, толерантність, уникання зайвих деталей, акцентування на тому, що є і відбувається саме в цей час, акцентування на формі, а не на змісті.

Сюрреалістичний стиль життя притаманний людям з акцентуванням на інтуїтивних позасвідомих почуттях, недовіра до раціональності, схильність до магичності і символіки.

Абстрактний життєвий стиль життя характеризується прагненням пояснити навколишній світ через надсвідомість, символізм і послідовність визначеної лінії поведінки. Абстрактний стиль живопису подобається людям динамічним, з широким кругозором, схильністю до перемін, раціональністю.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Різноманітні стилі живопису по-різному трактували психологічні особливості людини від декоративного відсторонення до екзальтації, від заглиблення в почуття до аналітичності. Існує зв'язок між психологічними особливостями глядача і певними стилями живопису.

Психологічне сприйняття стилів живопису детерміноване життєвим шляхом людини. Життєвий досвід, ідеологічні установки, ступінь емоційності, культурне середовище впливають на те, як людина сприймає стилі живопису.

Живопис як одна з форм зображувального мистецтва сприяє формуванню суспільної свідомості, допомагає комплексно осмислювати дійсність, а це, у свою чергу, на практиці зумовлює необхідність синтезу всіх основних мистецьких функцій. (Питлюк-Смеречинська О., Скаканді Ю., 2014).

На жаль, в українському духовному просторі досі існують естетична безграмотність, духовна та емоційна нерозвиненість. Багато українців не цікавляться мистецтвом як складовою духовного розвитку. Але мистецтво, як культурний феномен, в т. ч., мистецтво європейського живопису, – це надзвичайно важливий і необхідний

засіб культурного розвитку як індивідуума, та і соціуму. Це пов'язує українську ментальність із загальносвітовими і загальноєвропейськими цінностями.

Отже, образотворче мистецтво є вагомим підґрунтям формування естетичної культури, забезпечує гармонію інтелектуального та естетичного розвитку особистості, сприяє збагаченню емоційно-почуттєвої сфери, розвиває його пізнавальну й творчу активність, естетичні потреби і смаки, сприяє та допомагає майбутнім фахівцям включитися в процес художньо-естетичної культури своєї нації (Сотська, 2012).

ЛІТЕРАТУРА:

1. Дроздова М. А. Психологія мистецтва: навчальний посібник для студентів. Ніжин: Аспект-Поліграф, 2006. 104 с.
2. Клименко В. В. Психологія творчості / В. В. Клименко. Київ, 2006. 479 с.
3. Кулка І. Психологія мистецтва. Вид: Гуманітарний центр Харків. Харків. 2019. 556 с.
4. Питлюк-Смеречинська О. Д., Скаканді Ю. Ю. Психолого-педагогічні особливості впливу живопису на процеси самовираження особистості. Вісник ХДАДМ. № 3. 2014. С. 83–88.
5. Мартинюк Ю.О. Особливості сприйняття живопису як результат життєвого шляху особистості. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Психологічні науки*. Вип. 2020. С. 404–15.
6. Мартинюк Ю. О. Особливості виховання як чинник формування Уподобань стилів у живописі. *Вісник Львівського університету. Серія Психологічні науки*. 2020. Випуск 6. С. 100–107.
7. Титаренко Т. М. Життєвий світ особистості: у межах і за межами буденності. Київ : Либідь, 2003. 376 с.
8. Сотська Г. І. Образотворче мистецтво як засіб формування естетичної культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва. Вісник Чернігівського національного університету імені Т. Г. Шевченка, 2012. № 97. С. 480–483.

REFERENCES:

1. Drozdova, M. A. (2006). *Psykhologhiia mystetstva: navchalnyi posibnyk dlia studentiv. [Psychology of Art: A Study Guide for Students]*. Nizhyn: Aspekt-Polihrat [in Ukrainian].
2. Klymenko, V. V. (2006). *Psykhologhiia tvorchosti. [Psychology of creativity]* V. V. Klymenko. K. [in Ukrainian].
3. Kulka I., (2019). *Psykhologhiia mystetstva. [Psychology of art.]* Vyd: Humanitarnyi tsentr Kharkiv. Kharkiv [in Ukrainian].
4. Pytliuk-Smerekhynska, O. D., Skakandi, Yu. Yu. (2014). *Psykhologo-pedahohichni soblyvosti vplyvu zhyvopysu na protsesy samovyrazhennia osobystosti. [Psychological and pedagogical features of the influence of painting on the processes of personal self-expression]*. Visnyk KhDADM [in Ukrainian].
5. Martyniuk, Yu.O. (2020) *Osoblyvosti spryiniattia zhyvopysu yak rezultat zhyttievoho shliakhu osobystosti. [Peculiarities of perception of painting as a result of an individual's life path Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Seriiia Psykhologichni nauky]*. Vyp. [in Ukrainian].
6. Martyniuk, Yu. O. (2020). *Osoblyvosti vykhovannia yak chynnyk formuvannia upodoban styliv u zhyvopysi. Visnyk Lvivskoho universytetu. [Peculiarities of upbringing as a factor in the formation of stylistic preferences in painting. Seriiia Psykhologichni nauky]*. 2020. Vypusk 6 [in Ukrainian].
7. Tytarenko, T. M. (2003). *Zhyttievyi svit osobystosti: u mezhakh i za mezhamy budennosti. [The life world of the individual: within and beyond the boundaries of everyday life]*. Kyiv : Lybid [in Ukrainian].
8. Sotska, H. I. (2012). *Obrazotvorche mystetstvo yak zasib formuvannia estetychnoi kultury maibutnikh uchyteliv obrazotvorchoho mystetstva. [Fine Arts as a Means of Forming the Aesthetic Culture of Future Fine Arts Teachers]*. Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho universytetu imeni T. H. Shevchenka [in Ukrainian].

Дата першого надходження рукопису до видання: 18.08.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 16.09.2025

Дата публікації: 07.11.2025